

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ПРЕЗИДЕНТИ ҲУЗУРИДАГИ
ДАВЛАТ ХИЗМАТИНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ АГЕНТЛИГИ

РАҚАМЛИ ГИГИЕНА

кибермаконда маълумотлар хавфсизлиги

01

ҚИСМ

КИРИШ

02

ҚИСМ

Рақамли
гигиенанинг асосий
омиллари

03

ҚИСМ

Ахборот
хавфсизлигига
рақамли гигиена
принциплари

04

ҚИСМ

Атама
ва луғатлар

IT соҳаси ривожлангани сари киберхавфсизликни
таъминлашнинг долзарблиги ошмоқда

Шавкат МИРЗИЁЕВ

Рақамли гигиена – бу нафақат тавсиялар мажмуи, балки замонавий ҳаётнинг ажралмас қисми бўлиб, у доимий эътибор ва ҳаракатни талаб қиласи. Рақамли гигиена қоидаларига риоя этиш – кибермаконда шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилишга, киберхужумларни олдини олишга ва хавфсиз онлайн муҳит яратишга ёрдам беради. Барча фойдаланувчилар ва ташкилотлар рақамли гигиенани аҳамиятини тушуниши ва ушбу соҳадаги билим ва кўникмаларини мунтазам равишда янгилаб туришлари талаб этилади

01

ҚИСМ

КИРИШ

1. Рақамли гигиена тушунчаси
2. Рақамли гигиенанинг аҳамияти
3. Давлат хизматчилари учун асосий тавсиялар

1

Рақамли гигиена тушунчаси

Рақамли гигиена

Рақамли гигиена киберхавфсизликка доир керакли қўникмаларни шакллантириш ҳамда кибертаҳдид ва хавфсизлик муаммоларини олдини олишга ёрдам беради. Рақамли гигиена баъзан шахсий гигиенага ҳам қиёсланади

Рақамли гигиенанинг асосий омиллари

Паролни хавфсиз бошқариш:

Аккаунтларда мураккаб ва такрорланмас пароллардан фойдаланиш ҳамда уларни доимий равишда алмаштириш лозим

Дастурий таъминотни янгилаш:

Операцион тизимлар ва иловаларни доимий янгилашиб бориш хакерлар томонидан фойдаланилиши мумкин бўлган заифликларни бартараф этишга ёрдам беради

1

Рақамли гигиена тушунчаси

Икки даражали аутентификация (2FA)

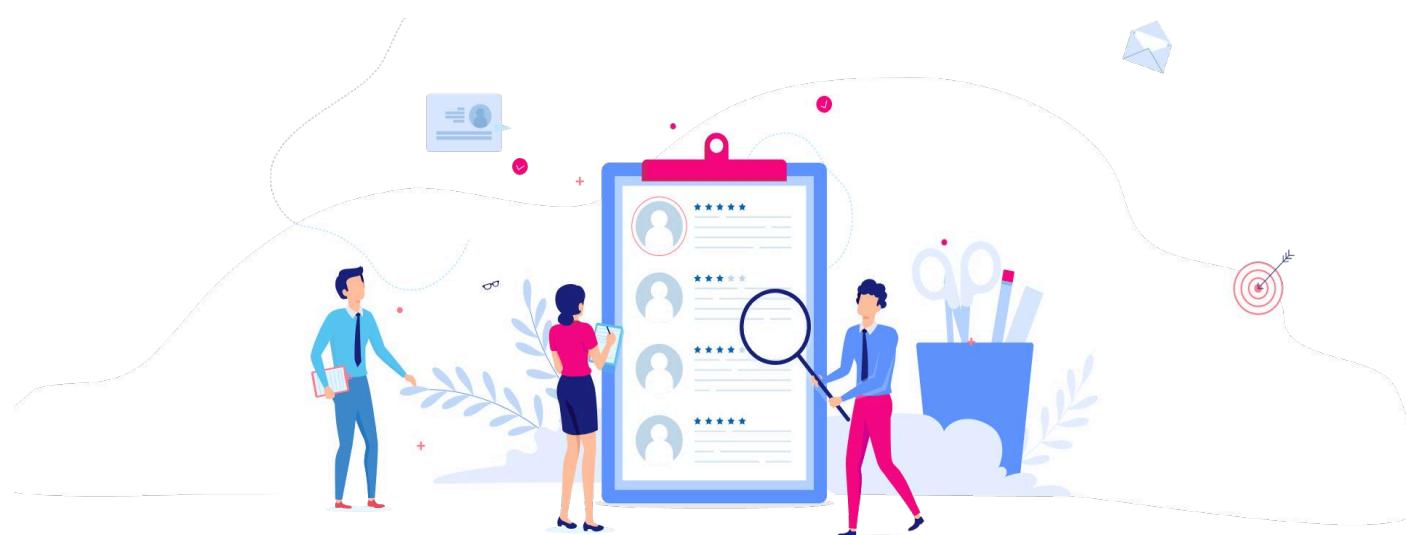
Икки даражали аутентификациядан фойдаланиш хавфсизлик даражасини оширади. У фақат паролни эмас, балки шахсни тасдиқлашнинг иккинчи усулини ҳам талаб этади

Антивирус ва Firewall дастурларидан фойдаланиш:

Антивирус дастурлари вирус, троян ва бошқа дастурлар каби таҳдидларни аниқлаш, олдини олиш ва бартараф этишга хизмат қилса, Firewall эса ташқи таҳдидларни тармоқ ва компьютерларга киришини чеклайди

Wi-Fi хавфсизлиги:

Wi-Fi тармоғининг мураккаб пароллар ва шифрлаш билан ҳимояланиши, ушбу тармоққа рухсатсиз киришнинг олдини олишга ёрдам беради

Шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилиш:

Давлат хизматчилари ижтимоий тармоқларда ва очик манбаларда маълумотларни жойлаштиришга онгли равища ёндашишлари керак. Шахсга доир маълумотларга киришни чеклаш учун махфийлик параметрларини созлаш муҳим аҳамиятга эга

Таҳдидларни аниқлаш:

Давлат хизматчиларининг кибертаҳдидлар тўғрисидаги билим ва кўникмаларини доимий ошириш киберхужумлардан самаралироқ ҳимояланиш имкониятини беради

Шубҳали ҳавола ва иловалар:

Фишинг хужумлар ҳамда заарарли дастурлардан ҳимояланиш учун шубҳали ҳаволаларга кириш ва электрон почта орқали келиб тушган шубҳали иловаларни юклаб олишдан чекланиш

Рақамли гигиенанинг асосий омиллари:

Рақамли гигиена факат шахсга доир маълумотларни ҳимоя қилишга эмас, балки рақамли технологиялардан кундалик ҳаётда хавфсиз ва масъулият билан фойдаланишга ёрдам беради

2

Рақамли гигиена аҳамияти

Давлат хизматчилари учун рақамли гигиена қоидаларига риоя этишлари ўта мухим. Сабаби давлат хизматчилари конфиденциал маълумотлардан нафақат иш фаолиятида, балки стратегик қарорларни қабул қилишда ҳам фойдаланишади. Рақамли гигиена тамойилларига риоя қиласлик шахсга доир маълумотларнинг тарқалиб кетиши ва жиддий кибер таҳдидларга олиб келиши мумкин

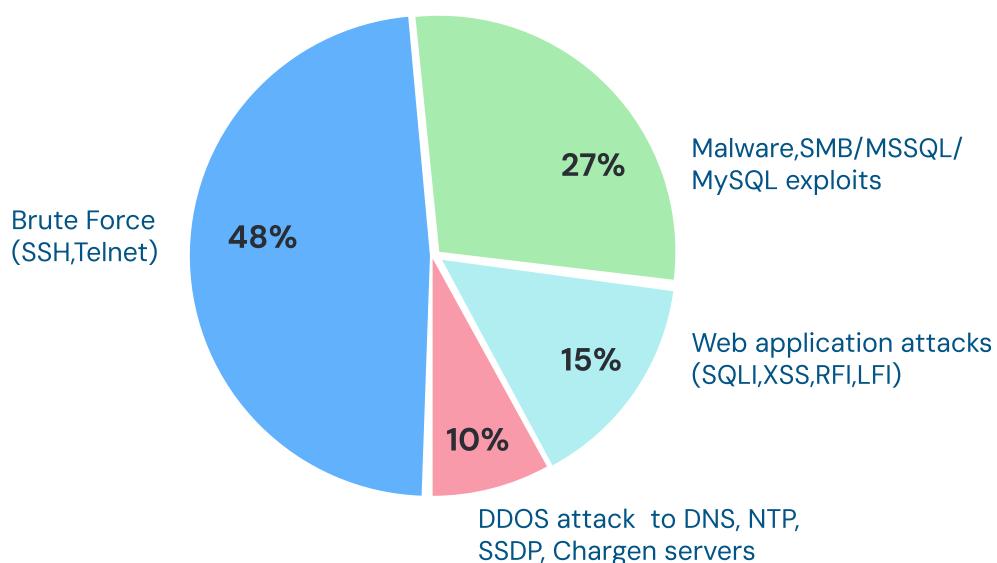
ўзб

“.uz” доменида қайд этилган киберхужумлар

2024 йил давомида "Нонеурот*" тизимларига 70 миллиондан ортиқ киберхужумлар амалга оширилди

Күп тарқалған киберхужум турлари:

Киберхужумлар мамлакаттар кесимінде:

*Нонеурот – бу бузғунчиларнинг стратегиясини ўрганиш ва ҳақиқий хавфсизлик объектларига хужумларни амалга ошириш мүмкін бўлган воситалар рўйхатини аниқлаш ресурси

2

Рақамли гигиена аҳамияти

Конфиденциал маълумотларни ҳимоя қилиш:

Давлат хизматчилари шахсга доир маълумотлар, давлат ва молиявий сирлар ҳамда бошқа конфиденциал маълумотлардан фойдаланишда ахборот хавфсизлиги қоидаларига риоя этиш күнікмалари оширилади

Хавфсизлик ҳодисаларига бардошлилик:

Рақамли гигиена талабларидан амалиётда түғри фойдаланиш хавфсизлик ҳодисаларини олдини олиш, уларнинг оқибатларини тезкор бартараф этишга имконият беради

Давлат ташкилотлари обрўсини сақлаб қолиш:

Рақамли гигиена қоидалари бузилиши фуқароларнинг давлат ташкилотларига бўлган ишончини сусайишига олиб келиши мумкин. Ушбу қоидаларга риоя қилиш давлат хизматчиларининг ўз вазифаларига масъулият билан ёндашишларини намоён этади

Рақамли саводхонликни ошириш:

Киберхавфсизлик ва рақамли гигиена бўйича доимий тренинглар давлат ходимларига янги таҳдидлар ва технологиялар тўғрисида хабардор бўлиш имконини беради

Киберхужумларга қарши ҳимоя:

Фишинг, заарли дастур ва хакерлик каби замонавий таҳдидлар киберхавфсизлик тўғрисида билим ва қўнималарни оширишни талаб қиласди. Мураккаб пароллар, икки факторли аутентификация ва дастурларни домий янгилаб бориш кибертаҳдидларни камайтиради

3

Давлат хизматчилари учун асосий тавсиялар

Давлат хизматчилари ўз функционал мажбуриятларини бажариш жараёнида ташкилотнинг “Ахборот хавфсизлиги сиёсати”да белгиланган тартиб-қоидалариiga қатъий риоя қилишлари

ONE ID

e-imzo.uz

Ахборот тизимлари ва ресурсларини юритишда ўз логин, пароль (шу жумладан ягона идентификация тизими - ONE ID маълумотлари), электрон рақамли имзо (ЭРИ), банк карта рақамлари, SMS орқали келган тасдиқловчи кодлар ва бошқалар тўғрисидаги маълумотларни учинчи шахсларга, шу қаторда бошқа ташкилот ва корхона вакилларига ошкора қилмаслик

ўзб

Агар фирибгар қўнғироқ қиласа, алдовга учманг!

Ташкилотда ахборот хвфсизлигини таъминлаш мақсадида қуидаги ҳолатларда бевосита тегишли масъул бўлинмага дарҳол хабар бериш:

- маълумотларни асоссиз ошкор этилиши ва бунга йўл қўйган ходим(лар) тўғрисида;
- маълумотларга қизиқиш билдирган ва уларга эга бўлишга уринган ташкилотлар ёки учинчи шахслар тўғрисида;
- конфиденциал маълумотлар мавжуд бўлган қофоз ёки электрон шаклининг йўқолиши тўғрисида;
- конфиденциал маълумотларни интернет сайлари, форумлар, ижтимоий тармоқларда эълон қилиш бўйича;
- конфиденциал ҳужжатларни очик жойларда (принтерда, музокара хонасида) қолдириш ва бошқа ҳолатлар тўғрисида.

Рақамли гигиена

– кибертаҳдидларнинг олдини олиш учун киберхавфсизликка оид фойдали қўникмаларни шакллантириш ва ривожлантириш

кибормакон – ахборот технологиялари ёрдамида яратилган виртуал мухит

кибертаҳдид – кибормаконда шахс, жамият ва давлат манфаатларига таҳдид солувчи шарт-шароитлар ва омиллар мажмуи

киберхавфсизлик – кибормаконда шахс, жамият ва давлат манфаатларининг ташки ва ички таҳдидлардан ҳимояланганлик ҳолати

киберхужум – кибормаконда аппарат, аппарат-дастурий ва дастурий воситалардан фойдаланган ҳолда қасддан амалга ошириладиган, киберхавфсизликка таҳдид соладиган ҳаракат

фишинг – конфиденциал маълумотларни қўлга киритиш учун фирибгарлик йўли билан амалга оширилган киберхуруж

зарарли дастур (Malware) – тизимга зарар етказиш ёки маълумотларни ўчириш ва олиш учун мўлжалланган дастурлар

DDoS-хужум – сервер ёки тармоқнинг юкламасини сунъий ошириш орқали уларни ишдан чиқаришга қаратилган ҳужум

икки факторли аутентификация (2FA) – ҳимоя қилиш учун қўшимча хавфсизлик даражаси

маълумотларни захиралаш – маълумотларни йўқолишидан ҳимоя қилиш учун уларнинг нусхаларини яратиш

шахсга доир маълумотлар – муайян жисмоний шахсга тааллуқли бўлган ёки уни идентификация қилиш имконини берадиган, электрон тарзда, қофозда ва (ёки) бошқа моддий жисмда қайд этилган ахборот

учинчи шахс – субъект, мулкдор ва (ёки) оператор бўлмаган, аммо шахсга доир маълумотларга ишлов бериш бўйича ҳолатлар ёки муносабатлар орқали улар билан боғлиқ бўлган ҳар қандай шахс

давлат фуқаролик хизмати – давлат хизматининг бир тури бўлиб, Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг давлат фуқаролик хизмати лавозимларидағи давлат органлари ваколатлари амалга оширилишини таъминлашга доир ҳақ тўланадиган касбий фаолиятини ифодалайди

рискларни минималлаштириш – таҳдидлар ва уларнинг оқибатларини камайтиришга қаратилган амалий чоралар

антивирус дастурний таъминоти – заарли дастурларни аниқлаш, блоклаш ва ўчириш учун мўлжалланган дастур

фарминг – фойдаланувчиларни қонуний сайтлардан сохта саҳифаларга йўналтириш

вишинг (Vishing) – телефон орқали амалга ошириладиган фишинг ҳужумлар

смишинг (Smishing) – матнли хабарлар (SMS) орқали амалга ошириладиган фишинг ҳужумлар

мураккаб пароллар – хавфсизлик даражасини ошириш учун ўзига хос пароллар

Норматив-хуқуқий хужжатлар

Ўзбекистон Республикасининг
“Давлат фуқаролик хизмати
тўғрисида”ги

ЎРҚ-788-сон Қонуни

Ўзбекистон Республикасининг
“Киберхавфсизлик
тўғрисида”ги

ЎРҚ-764-сон Қонуни

Ўзбекистон Республикасининг
“Шахсга доир маълумотлар
тўғрисида”ги

ЎРҚ-547-сон Қонуни

Муаллифлар: Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги
Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги
**А.Ф. Мусаев, У.Х.Самиев, К.Гафуров, Д.Файзуллаев,
Э.Равшанов**

Ўзбекистон Республикаси Давлат хавфсизлик
хизмати ҳузуридаги “Киберхавфсизлик маркази” ДУК
О.Н. Мирзаев, Х. Рустамов, И. Айсаев

ЮКЛАБ ОЛИНГ

Ушбу қўлланма Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги
Давлат хизматини ривожлантириш агентлиги ҳамда Ўзбекистон
Республикаси Давлат хавфсизлик хизмати ҳузуридаги
«Киберхавфсизлик маркази» ДУК ҳамкорлигида тайёрланган.

ЮКЛАБ ОЛИНГ

2025 йил